

Projecte
Incorporació de la perspectiva de gènere
i la diversitat afectiva-sexual als estudis
de Grau en Infermeria i Màster
Universitari en Promoció de la Salut

Facultat d'Infermeria

Comissió Delegada de la Junta de Facultat per a la incorporació de la perspectiva de gènere en els estudis de la Facultat d'Infermeria

Elaborat 2020
Revisat 2023

1. Presentació del projecte

1.1 Preàmbul

La missió de la Universitat de Girona, que s'inspira en els principis bàsics de llibertat, justícia, solidaritat i cultura de la pau, es compromet en la promoció de l'educació en valors, de la igualtat d'oportunitats i en la lluita contra la discriminació per raons de gènere, classe, ètnia, religió o qualsevol altre caràcter distintiu de les persones i els col·lectius, i assumeix, com a pròpia, la Declaració Universal de Drets Humans de les Nacions Unides que, en els articles 1 i 2, recull els principis bàsics sobre els que es basen els drets a la dignitat, la llibertat, la igualtat, la fraternitat i la no discriminació (Assemblea General de les Nacions Unides, 1948).

L'educació, en l'actualitat, està canviant de paradigma i conviuen, encara, models tradicionals basats en la transmissió de continguts adreçats a col·lectius estàndards amb d'altres fonamentats en el desenvolupament de competències, que parteixen d'un reconeixement explícit de la singularitat de les persones i advoquen decididament per la personalització de l'aprenentatge. La universitat, no solament no pot viure aliena a aquest repte sinó que ha de contribuir a desenvolupar-lo i a innovar per aportar iniciatives i solucions als reptes que avui té plantejats la nostra societat (Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya, 2018).

La Universitat de Girona, que pretén proveir a la societat, mitjançant un model educatiu rigorós, innovador i personalitzat; persones amb sòlides competències específiques i transversals adequades per desenvolupar una excel·lent aportació professional i social vol impulsar la formació en perspectiva de gènere i diversitat afectiva-sexual tal i com recomanen l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU), la Xarxa Vives d'Universitats (XVU) i el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies que promou la cohesió de la comunitat universitària i reforça la projecció i l'impacte de la universitat en la societat impulsant la definició d'estratègies comunes, especialment en l'àmbit d'acció de la perspectiva de gènere. Així mateix, el primer Pla d'Igualtat d'Oportunitats entre Dones i Homes de la Universitat de Girona, aprovat pel Consell de Govern en la sessió 1/2009 de 29 de gener, promovia el valor de la igualtat en tots els àmbits que són competència de la Universitat de Girona i el Segon Pla d'Igualtat de la Universitat de Girona (2021-2025), aprovat al Consell de Govern de la UdG a la sessió 03/2021 de 29 d'abril aprofundeix en les polítiques que van iniciar-se l'any 2009 utilitzant la perspectiva de gènere com a eix vertebrador. Complementàriament, fer esment d'altres iniciatives universitàries concebudes amb l'objectiu de guiar l'estratègia en polítiques de gènere a nivell de la universitat com ara el Decàleg de bones pràctiques per als plans d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes a les universitats catalanes aprovat per la Comissió Dona i Ciència del Consell Interuniversitari de Catalunya o les estratègies d'incidència en l'àmbit universitari que consten en el Pla estratègic de les polítiques d'igualtat de gènere de la Generalitat de Catalunya per al període 2019-2022. Pel que fa a les accions d'aquest Pla, adreçades a protegir les persones LGTBIQ+, s'han dissenyat prenent en consideració recomanacions com les que consten a la Guia per a la incorporació de la diversitat sexual i de gènere a les universitats catalanes a partir de la Llei 11/2004, editada per la Generalitat de Catalunya. Semblantment, els darrers anys, la UdG ha adquirit diferents compromisos d'àmbit interuniversitari, en espais de col·laboració i cooperació entorn de les polítiques d'igualtat de gènere com ara els que representen la Comissió Dones i Ciència del Consell Interuniversitari de Catalunya o el Grup de Treball d'Igualtat de Gènere de la Xarxa Vives d'Universitats.

La docència universitària, que realitza una transferència de coneixement a les aules sensible al sexe i al gènere, aporta diferents beneficis, tant al professorat com a l'alumnat. Per una banda, a l'aprofundir en la comprensió de les necessitats i els comportaments del conjunt de la població s'eviten les interpretacions parcials o esbiaixades, tant a nivell teòric com empíric, que es produeixen quan es parteix de l'home com a referent universal o quan no es té en compte la diversitat amb la que s'identifica el subjecte; persona cisgènere (dona o home) o persona transgènere (binària o no binària).

D'altra banda, proporciona a l'alumnat noves eines per a identificar els estereotips i les normes i els rols socials de gènere contribueixen a desenvolupar el seu esperit crític i a adquirir competències que li permeten evitar la ceguesa al gènere en la pràctica professional futura. Així mateix, la perspectiva de gènere permet al professorat prestar atenció a les dinàmiques de gènere que tenen lloc en l'entorn d'aprenentatge i adoptar mesures que assegurin que s'atén a la diversitat d'estudiants (Rigol, 2020).

Aquest projecte dona resposta, per una banda, a l'interès de la UdG i de la Facultat d'impulsar la introducció a la docència de la perspectiva de gènere interseccional i a la millora de la qualitat docent de la Facultat segons descriuen els objectius estratègics del propi centre docent. Per altra banda, també al fet que la Facultat d'Infermeria, conscient de la importància de impartir una formació amb perspectiva de gènere i diversitat afectiva-sexual en un col·lectiu d'estudiants essencialment feminitzat i en un àmbit de la salut especialment desigual, va iniciar el curs acadèmic 2020 i amb la implicació del professorat del centre, la incorporació de la perspectiva de gènere en les titulacions del Grau en Infermeria i del Màster Universitari en Promoció de la Salut.

La incorporació del gènere en les titulacions que imparteix la Facultat respon a la política de qualitat del centre i està present en el seu Pla de millora a través d'objectius concrets i d'accions vinculades (Objectiu: OBJ0001790 - Aplicatiu ServiceNow). Així mateix, el projecte està relacionat amb les línies 2, 3, i 5 del Pla Estratègic UdG2030 així com amb els objectius 2.1, 3.1 i 3.3, i 5.1. tal i com es mostra en l'apartat 1.2. i compta amb la implicació del professorat que treballa en la millora de la seva tasca docent des de la perspectiva de gènere i que sovint ho fa de manera coordinada compartint objectius de millora amb les Xarxes d'Innovació Docent (XID) dels que forma part (XID Aprenentatge Basat en Problemes, XID sobre Classe Inversa i XID sobre Perspectiva de Gènere).

El gènere s'experimenta conjuntament amb altres identitats també socialment construïdes com són la classe social (lligada a la formació, situació econòmica, laboral i nivell d'estudis) els trets fenotípics, l'ètnia, el país d'origen, l'orientació sexual, la diversitat funcional, la cultura i les creences. Aquest fet implica tenir en compte la combinació de diferents eixos de desigualtat com són el sexisme/androcentrisme, heterosexisme, classisme edatisme, eurocentrisme i racisme entre d'altres que propicien les desigualtats i iniquitats en salut. Per aquest motiu es veu necessari implementar una perspectiva de gènere interseccional.

Cal dir, però, que la incorporació d'aquesta perspectiva va més enllà dels estudis que imparteix la Facultat ja que aquesta pretén que tota la seva comunitat universitària, professorat, personal d'administració i serveis i estudiantat, la integri, tant en l'àmbit personal com en el professional, fomentant així les bones pràctiques que han de facilitar aquesta incorporació i que aportaran un valor clau i indispensable pel que a la responsabilitat social de la Facultat i de la seva comunitat, així com pel rol professional i social dels titulats i titulades.

1.2 La vinculació del projecte amb el Pla estratègic UdG2030: La Suma d'intel·ligències

La suma d'intel·ligències, singularitat estratègica per la que aposta la Universitat de Girona i que ve determinada per la combinació de la intel·ligència natural, la intel·ligència col·lectiva i la intel·ligència artificial, pretén desplegar un model d'aprenentatge, de recerca i transferència de coneixement i de compromís social sobre aquesta base i sobre els seus valors tradicionals de proximitat tenint en compte les persones com a eix central (Universitat de Girona, 2019).

El desplegament de la intel·ligència artificial en els propers anys tindrà un alt impacte en l'activitat de les persones i en la societat en general, i serà generadora de noves desigualtats incidint en la bretxa social present en el context actual i provocada per la presència d'un androcentrisme estructural present en la nostra societat. La integració de la perspectiva de gènere en la docència és un element que pot esdevenir clau en aquest escenari generador d'una major bretxa social.

Les línies estratègiques amb les que el vincula el projecte són especialment la 2, *Oferir un aprenentatge integral i de valor per als estudiants*; la 3, *Aprendre en la suma d'intel·ligències* i la línia 5. *La suma d'intel·ligències per a l'impacte social*.

Pel que fa a la primera línia, la incorporació de la perspectiva de gènere interseccional en els estudis de la Facultat es relaciona especialment amb l'objectiu 2.1 donat que el projecte aporta a l'estudiantat un aprenentatge integral i de valor al llarg de la vida al desenvolupar un format d'intel·ligència "tutorial" que integra, en el procés d'aprenentatge, els aspectes de gènere i que permet una anàlisi de la realitat professional i social basada en el pensament crític i en les desigualtats en salut.

Referent a la Línia 3, objectius 3.1 i 3.3, la implantació de la perspectiva de gènere en el sistema universitari català afavoreix, per una banda, la transversalitat en l'adquisició del coneixement sobre aquest àmbit i en la suma d'intel·ligències entre àrees de coneixement que han de permetre desplegar estratègies per afrontar els canvis professionals i de la recerca de cara al futur des d'una ètica que vetlli per la igualtat i que posi les persones al centre. Per altra banda, esdevenir capdavanters en innovació docent en perspectiva de gènere a nivell del territori i del nostre país. Finalment, i pel que fa a la línia estratègica 5 i l'objectiu 5.1, posar en valor l'impacte social de formar estudiants de l'àmbit de la salut, majoritàriament feminitzat i socialment estereotipat, en perspectiva de gènere per incidir en les desigualtats en salut existents en el nostre sistema sanitari.

Així, doncs, la suma d'intel·ligències, com a eix vertebrador que singularitza la UdG, amb l'agregació de la intel·ligència natural, la intel·ligència col·lectiva i cooperativa i la intel·ligència artificial, és l'oportunitat per millorar el servei que aquesta institució dona a la societat tot formant a la seva comunitat, i especialment a l'estudiantat en perspectiva de gènere i diversitat afectiva-sexual per a que s'esdevinguin agents transformadors de la mateixa.

2. La perspectiva de gènere en els estudis d'infermeria

2.1. Introducció

Els estudis d'Infermeria presenten unes característiques concretes com ara ser un ensenyament amb una alta proporció de dones, aspecte que deriva de ser una professió que tradicionalment s'ha considerat femenina (Zhang i Liu, 2016). Aquesta visió, tant social com també podríem dir acadèmica, es manté encara avui dia malgrat ser, en el cas de l'estat espanyol, un dels països amb una proporció més elevada d'infermers (Arreciado, Rodríguez-Martín i Galbany-Estragués, 2019), que a l'any 2017 era del 16,67% (INE, 2018).

La imatge de la professió no escapa als rols i estereotips de gènere vigents en la societat patriarcal, que històricament ha associat la cura a una tasca femenina, aspecte que també ha generat barreres per a la incorporació dels homes a la professió (Christiansen, 2014; MacWilliams et al., 2013; Wan et al., 2012). Barreres que provenen de la visió que els infermers no s'ajusten als rols tradicionalment assignats a homes (Ross, 2017). Altres dificultats que poden trobar els homes a la professió és que es consideri que no són adequats per proporcionar cures (Ross 2017) o oferir una atenció de forma compassiva i sensible (Ross 2017; Zhang & Liu 2016), ja que per "natura" aquesta és una qualitat innata en les dones; o bé el fet de com s'interpreta el "tocar" o "tacte" si és una infermera o infermer qui ho fa. El touch, una intervenció terapèutica central en infermeria, es normalitza com a part del comportament afectuós femení, en canvi es pot veure i interpretar com un acte sexualitzat si el realitza un infermer.

La visió social estereotipada de la professió també és manifesta en les interaccions que professionals i alumnat d'Infermeria tenen en el seu dia a dia en l'àmbit assistencial i de pràctiques. Sovint les persones ateses utilitzen un tracte col·loquial i paternalista a l'hora de dirigir-se a la infermera, tot dient-li "nena", en canvi a l'infermer l'identifiquen amb el "doctor". Però aquestes qüestions que poden semblar tèbies, mostren com de profundament impregnen els estereotips de gènere, i es tornen de gravetat quan el que es donen són situacions d'assetjament, ja siguin per part de persones ateses i/o familiars o per part de l'equip interdisciplinari mateix. En aquest sentit, s'ha de capacitar a l'alumnat per a identificar aquestes situacions, així com dels canals de denúncia i notificació d'aquests fets, per tal que no quedin impunes.

Tornant al concepte de "la cura", aquest és un dels elements importants per analitzar les desigualtats que afecten a la professió, i de com el sistema sexe-gènere influeix de manera específica en la posició que ocupa la infermeria. La cura dels altres ha estat molt estudiada des de les teories feministes. Algunes de les característiques d'aquestes dimensions coincideixen amb els estereotips que s'atribueixen al sexe femení, fet que sovint comporta una desvalorització de la professió, obviant que tenir cura comporta activitats molt més complexes que les merament emocionals i que inclou dimensions polítiques, econòmiques, legals i morals sovint no visibilitzades i amb menys reconeixement científic i acadèmic.

Dels referents a nivell disciplinar destaquen teòriques de la infermeria que han anant construint la disciplina per tal d'orientar la construcció del subjecte d'estudi. Però malgrat tot, la força dels referents androcèntrics lligats a la medicina i a un model d'atenció biològic i curatiu, conforma el que és prioritari des d'un model hegemònic i patriarcal, que reproduïxen les infermeres mateixes i que fa que la importància d'aquestes referents i la perspectiva humanista de la professió sovint esdevingui secundària.

L'androcentrisme ha atorgat l'autoritat a la producció homes, personalitzada en la figura del metge, a qui se li ha atribuït el saber científic, i això ha influït en la importància dels coneixements que es transmeten i en considerar sovint de menor valor els relacionats amb la pròpia disciplina, o sigui la cura i les activitats que comporta, que són molt més

complexes que les emocionals per estar centrada en les respostes al procés salut/malaltia de les persones a les quals s'atén, i que inclouen components biològics, socials, culturals i espirituals, entre altres.

Per començar a formalitzar l'abordatge, a nivell acadèmic, d'aquests aspectes que incideixen en la percepció de la pròpia identitat professional i que també tenen la seva repercussió en les desigualtats en salut i en l'atenció sanitària, en aquest curs acadèmic 2020-2021, la Facultat d'Infermeria, seguint les recomanacions de la nostra Universitat i del Pla d'Igualtat, ha incorporat a totes les assignatures de la titulació del Grau en Infermeria i del Màster Universitari en Promoció de la Salut la competència transversal: *Desenvolupar la capacitat d'avaluar les desigualtats per raó de sexe i gènere, per dissenyar solucions*; i els resultats d'aprenentatge que s'hi vinculen com:

- Aplica el coneixement del sistema sexe/gènere a l'anàlisi dels comportaments d'homes i dones i a l'avaluació o assessorament a les persones ateses dones i homes, a grups i a poblacions sanes.
- Es comunica de manera eficaç amb els persones ateses, demostrant consciència de la diferència de poder professional-usuari/usuària, incloent l'ús d'un llenguatge que minimitzi els desequilibris de poder, validi les experiències de les persones que pateixen i elimini els estereotips de gènere.
- Identifica els biaixos de gènere en el coneixement existent sobre els processos salut-malaltia-mortalitat.
- Coneix els conceptes de gènere relacionats amb les ciències de la salut, identificant la importància per a la salut de la identitat, els rols i les creences socioculturals de gènere en dones i homes.

Per acompanyar al professorat dels estudis de grau i màster en el procés d'assoliment de la competència i d'avaluació dels resultats d'aprenentatge, es va constituir, l'any 2020, un grup de docents integrat per persones que tenien una formació en aquest àmbit i que estan fent recerca sobre gènere i violència amb la finalitat de donar-los suport. Posteriorment, l'any 2021, es va constituir la Comissió delegada de la Junta de Facultat per a la incorporació de la perspectiva de gènere en els estudis que imparteix la Facultat formada per personal docent i investigador, personal d'administració i serveis i estudiants.

És evident que estem en una fase inicial i que calen estratègies i recursos per avançar en la implantació de la perspectiva i consolidar la seva presència en la docència, la recerca i la formació dels nostres titulats i titulades. És imprescindible que la Facultat pugui oferir una formació específica sobre gènere i diversitat afectiva-sexual planificada, adreçada als i a les estudiants de tots els cursos, que contempli una acció inicial de formació al primers curs i que vagi desplegant, amb nous continguts, en els cursos posteriors en el cas dels estudis de grau i una acció única en els de màster. En el cas del Grau, a partir del curs acadèmic 2022-23 s'ofereix una assignatura optativa Salut i Gènere a l'estudiantat de tercer i quart curs.

La formació al professorat específica de l'àmbit de la salut és bàsica per reconduir la reproducció dels estereotips de gènere i orientació sexual, tant arrelats en aquest entorn, i proporcionar un abordatge integral de la perspectiva en l'atenció a la salut de les persones fent un especial èmfasi a la recerca en salut i a les desigualtats. Així mateix, el coneixement del professorat li ha de permetre dur a terme la revisió de les assignatures del que és responsable, més enllà de la consecució i avaluació de la competència transversal i dels resultats d'aprenentatge que estem treballant enguany, així com de les activitats d'aprenentatge planificades, del material emprat així com de la implementació de les estratègies docents més idònies.

2.2. Marc normatiu

Marc legal

A nivell internacional i europeu existeixen diverses normatives d'ençà de 1979 que cominen els estats a promoure la igualtat de gènere en l'ensenyament a tots els nivells. En el procés de trànsit cap a l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior també recollia aquestes directives i instava la reorganització dels graus en aquests sentit.

A nivell de l'Estat espanyol la LO 3/2007 para la Igualdad efectiva de mujeres y hombres ja establia en l'article 25, la inclusió de la igualtat en els plans dels estudis superiors i en la recerca.

En aquest sentit, el Programa Horizonte 2020 de la Comisión Europea estableix reglaments específics pel que fa a la introducció de la igualtat de gènere. A nivell estatal la Ley 14/2011, de 1 de junio, de Ciencia, Tecnología e Investigación, recull la incorporació de l'enfocament de gènere de forma transversal.

A Catalunya, en ordre cronològic i fent referència únicament a les disposicions legals més recents, es troba el Pla de recerca i innovació de Catalunya (2010- 2013). Aquest pla considera com a una de les accions prioritàries la incorporació de les dones al sistema d'R+D+I.

La Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes, que estableix en l'article 28.1 a) "la promoció de la introducció de la perspectiva de gènere d'una manera transversal i dels estudis sobre la contribució de les dones al llarg de la història en tots els àmbits del coneixement i en l'activitat acadèmica i investigadora que s'han d'incloure en el currículum dels graus i dels programes de postgraus". Així com b) "L'ús no sexista ni androcèntric del llenguatge en totes les seves comunicacions."

La Llei 11/2014, de 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia recull a l'article 13: diverses mesures tendents a "promoure conjuntament mesures de protecció, de suport i de recerca per a la visibilitat de les persones LGBTI i el desenvolupament de mesures per a la no-discriminació i sensibilització en l'entorn universitari."

La Llei 17/2020 del 22 de desembre, una modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, que posa un marc normatiu per protegir els drets de les dones transgènere i cisgènere i de les persones no binàries, amb la finalitat de respectar la diversitat de gènere, així com la inclusió i ampliació de nous termes com; el consentiment sexual, i la violència en l'àmbit comunitari, social i digital. És una llei considerada pionera per el seu ampli espectre d'acció i que ha posat de manifest la necessitat de formar als professionals dels diferents disciplines que atendran les persones d'aquests col·lectius .

I la recent Llei4/2023, de 28 de febrer per la igualtat real i efectiva de les persones trans i per a garantia dels drets de les persones LGTBI publicada en el BOE núm. 51 d'1 de març de 2023.

Normativa pròpia del marc universitari

La inclusió de la perspectiva de gènere, com a competència, va ser aprovada per acord del Consell de Govern de la Universitat de Girona en la sessió número 5/2023, que va tenir lloc el dia 27 d'abril de 2023.

El mandat de la Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes va dur que el gener de 2019 l'Agència de Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU) publicqués la guia titulada Marc General per a la incorporació de la perspectiva de gènere en la docència universitària.

L'octubre de 2019 es va publicar la Guia per a l'acreditació de les titulacions universitàries de grau i màster que inclou un annex on es contemplen els ítems que s'han d'incorporar en els documents per a l'acreditació.

Per tant, en aquests moments es compta amb un marc normatiu propi que obliga els estudis universitaris de Grau i de Postgrau del nostre país a la incorporació de la perspectiva de gènere als estudis.

2.3. Objectiu del projecte

Impulsar la introducció de la perspectiva de gènere interseccional en els estudis de Grau en Infermeria i Màster Universitari en Promoció de la Salut, en el marc del model docent UdG i del Pla Estratègic UdG2030: la Suma d'Intel·ligències; com a acció d'innovació docent orientada a la millora de la qualitat de la docència i a la responsabilitat social dels titulats i titulades tot afavorint una formació inclusiva i de qualitat.

Es tracta d'un procés multidimensional que té com objectiu, tant la introducció de nous continguts als currículums de les titulacions que imparteix la Facultat, com la formació del conjunt del personal i la sensibilització. El propòsit final és el de formar professionals amb les competències adequades per proveir persones i comunitats d'una atenció sensible a la diversitat afectiu sexual, corporal i de gènere, amb una mirada interseccional que pugui garantir un abordatge més just i equitatiu dels problemes de salut.

2.4. Marc conceptual del projecte

La Facultat d'Infermeria de la Universitat de Girona impulsa un model docent i de comunitat universitària centrat en les persones, amb un orientació salutogènica i promotora de la salut, i fonamentat en els drets humans i en els objectius de desenvolupament sostenible.

L'Organització Mundial de la Salut va definir l'atenció centrada en la persona (ACP) com la manera d'entendre i practicar l'atenció sanitària que adopta conscientment el punt de vista d'aquesta, dels i de les professionals de la salut, de les famílies i de les comunitats com a participants i beneficiaris de sistemes de salut que inspirin confiança, que estiguin organitzats, no tant en funció de malalties concretes, sinó per les necessitats integrals de la persona, i que respectin les preferències socials. L'atenció centrada en la persona exigeix també que aquesta rebi la informació i el suport que necessita per prendre decisions i participar en la pròpia atenció i que els i les professionals de la salut puguin desenvolupar la seva activitat en un entorn de treball favorable. L'atenció centrada en la persona també engloba la salut a la pròpia comunitat així com la funció que exerceix la població a la configuració de la política sanitària i els serveis de salut. El fet de situar la persona en l'eix central de l'atenció comporta la interacció amb la intervenció basada en l'evidència científica, l'organització del servei, l'equip, la interdisciplinarietat i l'ambient (OMS, 2008).

Incorporar la perspectiva de gènere i diversitat afectiva-sexual és essencial per aconseguir

una atenció sanitària més sensible a les desigualtats en salut reflectides en les diferències de rols socials, estatus social i els patrons i estereotips de feminitat i masculinitat culturalment establerts (Ostrowska, 2012)

La Facultat, totalment alineada amb el marc general del model universitari, amb el Pla Estratègic de la Universitat UdG2030 i amb el Pla de salut de Catalunya 2021-2025, ha iniciat un procés per a la incorporació de la perspectiva de gènere i la diversitat afectiva-sexual en els estudis de Grau i en el Màster Universitari en Promoció de la Salut amb la intenció que aquestes permetin adequar l'actuació dels futurs i futures professionals d'infermeria a la persona que atenen tot aplicant els principis ètics que inspiren el Projecte de Facultat i que són el respecte per les persones, la justícia social i l'equitat, la cura de les persones i de l'entorn així com l'eficiència i la sostenibilitat.

La introducció de la perspectiva de gènere en la cura de la persona esdevé fonamental per combatre les desigualtats en salut i la formació de l'estudiantat és la peça clau per la seva consecució. La Facultat d'Infermeria de la UdG aposta per incorporar la perspectiva de gènere. Una docència amb perspectiva de gènere té en compte tant les característiques biològiques de les persones (sexe) com les característiques socials i culturals de les dones i dels homes (gènere). És a dir, el gènere és una categoria social i un element constitutiu de les relacions i estructures socials que s'assenta en jerarquies imposades per discursos i ideologies que defineixen normes socials, estereotips i rols associats a la feminitat i a la masculinitat i que produeixen diferents formes estructurals de desigualtat i injustícia, ja sigui en el reconeixement i l'estatus o en l'accés als recursos socioeconòmics (Scott, 1986; Beckwith, 2005). Aquests discursos i ideologies estableixen també una correspondència estricta entre el sexe biològic i l'orientació sexual així com amb la identitat i l'expressió de gènere socialment esperada, ubicant fora de la 'norma' les persones no heterosexuales, les persones transgènere o transsexuals i les que tenen una expressió de gènere més fluïda. Per altra banda la perspectiva de gènere no s'entendria si no es té en compte les altres identitats socialment construïdes. Les desigualtats en salut són fruit de la ceguesa de gènere i als eixos de desigualtat. Per aquest motiu la Facultat d'infermeria de la UdG aposta per incorporar i materialitzar de forma transversal i específica en els plans docents de les assignatures la perspectiva de gènere interseccional. Entenent la interseccionalitat com el fenomen pel qual cada individu pateix opressió o ostenta privilegi sobre la base de la seva pertinença a múltiples categories socials (Kimberlé Williams Crenshaw, 1989). Així doncs, la interseccionalitat descriu formes de discriminació superposades o entrecreuades relacionades amb el gènere, el sexe, l'ètnia, l'edat, l'estatus socioeconòmic, la sexualitat, la ubicació geogràfica i altres eixos socials de desigualtat. El gènere no s'ha de considerar de manera aïllada: les identitats, les normes i les relacions de gènere configuren i estan configurades per altres atributs socials amb els quals s'interconnecten (Buolamwini i Gebru, 2018). En aquest sentit cal tenir present en la formació de futurs professionals de la salut els determinants socials en Salut per reduir les iniquitats en salut (WHO, 2010). La perspectiva de gènere i diversitat a de tenir present totes identitats de gènere i les orientacions sexuals, però malauradament en una societat androcèntrica i cisheteropatriarcal i heteronormativa, la diversitat afectiu sexual i les identitats diverses esdevenen eixos desigualtats, eixos que l'estudiantat ha de tenir present per poder prestar unes cures individualitzades que fugin d'estereotips. Mentre que una part de la societat està lluitant per aconseguir la igualtat entre homes i dones en el si del sistema binari sexe/gènere, una altra part s'està qüestionant el gènere fugint del binomi home/dona, deconstruint el gènere i analitzant-lo mitjançant la performativitat (Butler, 1990) emergint d'aquesta manera noves identitats. Els i les estudiants han d'assumir també el paper canviant de la nostra societat en relació a la concepció del gènere amb una mirada amplia encaminada a la inclusió identitaria en el marc de la seva obligació del respecte i la defensa de les llibertats i els drets de les persones.

2.5. Abast del projecte

El projecte afecta als i a les estudiants de grau i de màster que té matriculats la Facultat; al professorat (temps complets i associats i associades) que hi imparteix docència i que forma part de Xarxes i Grups d'Innovació Docent i al personal d'administració i serveis.

Pel que fa als resultats esperats a través de les accions que contempla el projecte, aquests ajudaran a reforçar la incorporació d'aquesta innovació docent que impacta en la qualitat de la docència, en la formació competencial dels i de les nostres estudiants i en les desigualtats en salut que es donen en l'àmbit d'atenció a la salut com a conseqüència de l'androcentrisme estructural que regeix en la nostra societat i que s'ha vist reforçat per l'orientació de la recerca en salut que, ha estat durat molts anys centrada, especialment, en els homes i la masculinitat hegemònica i per la pròpia pràctica dels i les professionals de la salut, malauradament caracteritzada per una important absència de la perspectiva de gènere i diversitat afectiva-sexual en l'atenció a les persones.

2.6. Procés d'implementació

Creació d'un grup assessor d'experts inicialment constituït per PDI amb formació i trajectòria de recerca (2020).

Incorporació de la competència transversal AQU sobre gènere i els resultats d'aprenentatge (2020).

Formació sobre gènere (ICE), socialització entre el professorat de les guies de consulta i formació ús del llenguatge inclusiu. Recomanacions disseny se les guies docents i fitxes assignatures (2020-2021)

Constitució de la Comissió delegada de la Junta de Facultat composta per professorat, PAS, estudiantat i la Delegada de gènere (2021).

Seguiment implementació de la competència i avaluació dels resultats d'aprenentatge dels Grau en Infermeria i del Màster Universitari en Promoció de la Salut (2021).

Impuls a les accions commemoratives del 25N, 8M, 31 de març: Dia de la Visibilitat Trans 26 d'abril: Dia de la Visibilitat Lèsbica, 17 de maig: Dia Internacional contra l'Homofòbia, la Transfòbia i la Bifòbia, 28 de juny: Dia Internacional de l'Alliberament LGBTI, 23 de setembre: Dia de la Visibilitat Bisexual, 26 d'octubre: Dia de la Visibilitat Intersexual.

2.7. Planificació i descripció de les accions

Activitats formatives

Estudiantat: Activitats formatives planificades i escalades al llarg dels quatre cursos de grau i en el curs acadèmic del màster. Continguts: Diferenciació dels termes "sexe" i "gènere"; abordatge del gènere com a procés sociocultural i l'efecte que aquest té sobre la salut de dones, homes, nenes i nens. Anàlisi de la professió infermera des del feminisme, anàlisi de la construcció històrica de la professió, anàlisi de les dimensions de la cura i les responsabilitats ètiques i socials que se'n deriven, tant per a les persones de les quals es té cura com per a la societat en general a fi de contribuir a modificar-ne l'imaginari identitari i la pràctica mateixa. Morbiditat diferencial i desigualtats en salut per raó de gènere, orientació sexual i violència masclista a l'àmbit sanitari.

Aquesta anàlisi és també necessària per a integrar coneixements que fugin d'una mirada androcèntrica que ordena el món prenent a l'home com a centre i mesura de totes les coses, aspecte que es reflecteix en tots els àmbits de la vida, la ciència i el pensament científic i impedeix analitzar la morbiditat diferencial dels problemes de salut, les diferents necessitats que presenten dones i homes en relació a la salut, les relacions que s'estableixen amb les persones de les que es té cura i les relacions entre els diferents professionals. A

més, el desenvolupament de competències amb perspectiva de gènere i diversitat afectiva-sexual pot aportar eines per a prevenir, detectar i intervenir en diferents situacions que afecten a les dones i persones LGTBIQ+ com seria el cas de les violències masclistes, en totes les seves manifestacions i formes, i ajudar a transformar relacions inequitàtives i discriminatòries fruit de la societat patriarcal vinculada al poder. Es considera imprescindible desenvolupar activitats formatives en metodologies docents participatives i innovadores que afavoreixin l'assoliment de competències específiques i transversals que impliquin la incorporació de la perspectiva de gènere interseccional en l'atenció a la persona. Especialment activitats docents que afavoreixin l'adquisició de competències en comunicació que tinguin en compte l'ús d'un llenguatge inclusiu i no sexista i que afavoreixin la capacitat de realitzar-la valoració infermera centrada en la persona i amb perspectiva de gènere.

Professorat: Activitats formatives amb l'objectiu d'assolir la mirada cap a la salut i la malaltia de forma transversal i interseccional en el curs de la vida de les persones. Des d'aquesta perspectiva, s'ha d'aportar a l'alumnat eines per a identificar estereotips, rols de gènere i eixos de desigualtat ja que aquests influiran en el procés de salut/malaltia/atenció, i capacitar-los per a aplicar aquest enfocament en la seva futura pràctica professional. Amb la perspectiva de gènere interseccional, es fa evident com la construcció i la perpetuació d'aquests estereotips i rols de gènere, que produeixen atribucions, fan que la salut, la forma d'emmalaltir de les dones dels homes i les persones LGTBIQ+ i l'accés als serveis, entre altres factors, presentin aspectes diferencials i no atribuïbles en exclusivitat al sexe de la persona. Per això és important que s'estudiïn i analitzin a la llum de les teories feministes, dels estudis de gènere i dels estudis queer per tal de millorar la qualitat de vida de les dones i les persones LGTBIQ+ i construir intervencions competents de gènere i diversitat afectiva-sexual. Formació sobre estratègies educatives per afavorir l'apoderament de l'alumnat i l'assoliment de les competències així com l'avaluació dels resultats d'aprenentatge. Adoptar diferents estratègies d'aprenentatge que afavoreixin el debat i la reflexió en l'alumnat, per tal de treballar les desigualtats de gènere en la salut des d'una perspectiva interseccional.

Incorporació de la perspectiva de gènere i diversitat afectiva-sexual a la recerca (gender-sensitive research i LGBTIQ+ sensitive research) que pretén combatre el determinisme biològic present en l'àmbit de la ciència. Des d'aquesta mirada, es vol emfatitzar les dimensions socials de les diferències i les desigualtats que es generen per la construcció sociocultural a partir del sexe. Integrar la perspectiva en la recerca implica que aquesta mirada ha de ser present en totes les etapes o fases de la investigació.

Activitats revisió i elaboració de material docent: Revisió de les fitxes de les assignatures i del material docent per garantir la utilització d'un llenguatge o comunicació inclusiva i no sexista, lliure d'imatges estereotipades. Utilització d'un llenguatge no sexista, inclusiu i igualitari en els materials docents: edició d'apunts, presentacions i l'aplicació d'aquests criteris a l'hora de corregir els treballs de l'alumnat. Incloure la valoració de les desigualtats en salut per raó de sexe, gènere i orientació sexual en les diferents assignatures dels estudis que imparteix la Facultat d'Infermeria.

Visibilització de la producció científica de les dones a través de la inclusió del nom i el cognom en les llistes de citació bibliogràfica; ampliació del volum de les referències bibliogràfiques i la incorporació d'autores. Garantir la presència d'autores a les lectures obligatòries.

Accés a literatura científica i revistes científiques d'impacte: Treball conjunt amb la biblioteca de la Facultat i la Facultat per accedir a revistes científiques d'impacte amb evidència sobre les realitats LGTBIQ+ per poder fer una fonamentació amb la màxima evidència tant de la recerca del professorat com dels TFM i TFG de l'alumnat.

Activitats de sensibilització: activitats transversals i complementàries vinculades als 25N, al 8M i a altres dates amb significació social i comunitària com per exemple el dia 28 juny, dia Internacional de l'alliberament LGBTIQ+.

3. Bibliografia

Assemblea General de les Nacions Unides. Declaració Universal de Drets Humans. París, 1948

Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya. Marc general per a la incorporació de la perspectiva de gènere en la docència universitària. Barcelona, 2018

Arreciado, Antonia; Rodríguez-Martín, Dolors i Galbany-Estragués, Paola (2019). "Male nurses' views of gender in the nurse–family relationship in paediatric care". *International nursing review*. DOI: <<https://doi.org/10.1111/inr.12541>>

Beckwith, Karen (2005). A Common Language of Gender. *Politics and Gender* 1 (1): 128–137

Buolamwini, Joy, & Gebru, Timnit. (2018). Gender shades: Intersectional accuracy disparities in commercial gender classification. *Proceedings of Machine Learning Research*, 81, 77-91

Butler, Judith. (1990). *Gender Trouble. Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge

Crenshaw, Kimberlé. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *u. Chi. Legal f.*, 139

Christiansen, Martin i Knight, Jessica (2014). "Nursing is no place for men": a thematic analysis of male nursing students' experiences of undergraduate nursing education. *Journal of Nursing Education*, 4(12): 95–104

McWilliams, Brent Robert; Schmidt, Bonnie i Bleich, Michael R. (2013). "Men in nursing". *The American Journal of Nursing*, 113(1): 38–44

Ostrowska Antonina. Health inequalities–gender perspective. *Przegl Lek.* 2012;69(2):616
Rigol, Assumpta, Rodríguez, Dolors. INFERMERIA. Guies per a una docència universitària amb perspectiva de gènere. Ed. Xarxa Vives d'Universitats. Castelló de la Plana, 2020

Ross, David (2017). "Challenges for men in a female dominated environment". *Links to Health and Social Care*, 2(1): 4-20.

Scott, Joan W. (2008). *Género e historia*. México DF: Fondo de Cultura Económica.
Universitat de Girona. Pla Estratègic UdG2030. La suma d'intel·ligències. Girona, 2019

Wan, Chik WZ et al. (2012). "Gender difference in academic performance of nursing students in a Malaysian university college". *International nursing review*, 59(3): 387-393

World Health Organization (2008). *Person-centered care*. World Health Organization.

World Health Organization. (2010). A conceptual framework for action on the social determinants of health. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44489>

Zhang, Wen i Liu, Yi-Lan (2016) Demonstration of caring by males in clinical practice: A literature review. International Journal of Nursing Sciences, 3 (3): 323-327